

Kotona säilytettävien alkoholijuomien määrää ei Suomessa ole aiemmin selvitetty empiiristen tutkimusten avulla. Kotivarastojen suuruuden kartoitusta ei 1960-luvun lopun eikä vuoden 1976 haastattelututkimuksissa pidetty tärkeänä, koska uskottiin, etteivät suomalaiset vielä 1970-luvun alussakaan pitäneet kotonaan merkittäviä alkoholimääriä. Tämä näkemys perustui osittain suomalaisen juomatavan humalahakuisuuteen ja juomisen keskittymiseen viikonloppuihin. Todennäköistä onkin, etteivät suomalaiset pari vuosikymmentä sitten juurikaan säilyttäneet alkoholijuomia kotonaan, vaikka tämän näkemyksen tueksi ei voidakaan esittää selvää empiiristä näyttöä.

Viime vuosikymmenen tapahtumat ovat muuttaneet näkemystä suomalaisten suhtautumisesta alkoholijuomien kotivarastointiin. Ensiksikin vuoden 1975 alussa tapahtunut alkoholijuomien hintojen huomattava korottaminen johti noin puolen miljoonan absoluuttialkoholilitran hamstraukseen (Ahlström-Laakso & Österberg 1978). Tuo alkoholimäärä kuluttajilla siis tiedetään olleen ainakin lyhyen ajan kotivarastoissaan. Toiseksi lisääntynyt matkailu ja siihen liittyvä verottoman alkoholin maahantuonti ovat johtaneet tilanteisiin, joissa maahan tuodut alkoholijuomat on jo käytännön syistä jouduttu varastoimaan. Esimerkiksi viikolle sijoituvilta työmatkoilta palattaessa ei ole ollut mahdollista välittömästi tyhjentää mukana tuotuja pulloja, jos seuraavana aamuna on haluttu olla työkunnossa. Maksimaalisen verottoman alkoholimäärän maahantuonti on myös johtanut tilanteisiin, joissa joko tuotujen juomien paljous tai niiden laatu — on ostettu juomia, joita ei kotimaassa tavallisesti käytetä — on johtanut kotivarasto-

jen syntyyn. Kolmanneksi monet yhteiskunnalliset muutokset sekä muuttuneet juomatavat ovat saattaneet johtaa siihen, että osa alkoholin käyttäjistä on tietoisesti ryhtynyt säilyttämään alkoholijuomia kotonaan esimerkiksi vierasvaroina. Jotkut ovat hankkineet enemmän tai vähemmän korkeatasoisen kotibaarin, ja myös viinikellarien pitoa on alkanut esiintyä, ainakin jos lehtikirjoitteluun on uskomista.

Seuraavassa tarkastellaan ensisijaisesti vuoden 1984 juomatapatutkimuksen aineiston perusteella suomalaisten kotona säilyttämiä alkoholijuomia ja alkoholijuomien säilyttäjiä 1980-luvun puolessavälissä. Ensiksi selvitetään kotona säilytettävien alkoholijuomien määrää absoluuttialkoholina ja suhteessa alkoholin kokonaiskulutukseen. Toiseksi tarkastellaan, miten kotona säilytettävät alkoholijuomat jakautuvat eri juomalajien kesken sekä missä määrin alkoholijuomien kotivarastot jakautuvat miesten ja naisten kesken. Kolmanneksi selvitetään, kuinka suuri osa suomalaisista miehistä ja naisista säilyttää alkoholijuomia kotonaan sekä missä määrin kotivarastointi vaihtelee juomistiheyden mukaan.

Tutkimusaineistot

Seuraavassa esitettävät kotona olevien alkoholijuomien määriä koskevat tiedot perustuvat vuoden 1984 juomatapatutkimuksen aineistoon. Tämä aineisto kerättiin syksyllä 1984 haastattelemalla 3 870 hengen otos 15–69-vuotiaasta Suomen väestöstä. Naisilla ja miehillä oli otoksessa samanarvoinen edustus. Haastatelluiksi saatiin kaikkiaan 1 842 naista ja 1 782 miestä. Vastausprosentti oli 94 (Simputa 1985, liite 1).

Juomatapatutkimuksessa selvitettiin kotona olevien alkoholijuomien määrä siten, että ensiksi haastateltaville esitettiin kysymys: ”Onko Teillä alkoholijuomia kotonanne?”.

Kiitän Klaus Mäkelää saamistani arvokkaista kommentteista.

Mikäli vastaus oli myönteinen, kartoitettiin kotona olevat juomat juomalajeittain alkaen keskioluesta ja päättyen kotona valmistettuihin alkoholijuomiin sekä korvikealkoholeihin.

Juomatapatutkimuksen aineiston antamia tuloksia voidaan joiltakin osin verrata Alkon myymälälakon aikana huhti- ja toukokuussa 1985 kerättyjen kahden aineiston alkoholijuomien kotivarastoja koskeviin tietoihin. Nämä aineistot ovat pienempiä kuin juomatapatutkimuksen aineistot, ja niiden avulla oli tarkoituksena selvittää Alkon lakon vaikutuksia. Siksi vuoden 1985 aineistoissa kysyttiin, olivatko haastatellut varautuneet Alkon lakkoon ostamalla etukäteen Alkon tuotteita varastoon ja jos olivat, monenko viikon kulutusta varten. Edelleen haastatelluilta kysyttiin, kuinka suuret heidän hallussaan olevat alkoholivarastot olivat haastatteluhetkellä, joka useimmille osui lakon loppupuolelle (ks. tarkemmin Simpura & Österberg & Haavisto 1986).

Kotona olevien alkoholijuomien määrä

Haastateltujen antamien vastausten perusteella suomalaisilla oli syyskuussa 1984 alkoholijuomia kotonaan absoluuttialkoholiksi muunnettuna kaiken kaikkiaan noin 1,6 miljoonaa litraa. Haastateltujen ilmoittamat kotivarastot olivat noin seitsemän prosenttia alkoholijuomien vähittäismyynnistä ja varastojen riittävyys noin 24 vuorokautta, jos vuosikulutuksen oletetaan jakautuvan tasaisesti vuoden jokaiselle päivälle. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Alkolla on viime vuosina ollut vuodenvaihteessa myymälöissään ja keskusvarastossaan alkoholijuomia noin 2 miljoonan absoluuttialkoholilitran verran.

Kotona olevat alkoholijuomat juomalajin mukaan

Absoluuttialkoholiksi muunnettuna lähes kaksi kolmannesta kotona olevista alkoholijuomista oli väkeviä alkoholijuomia (taulukko 1.) Mietojen viinien osuus jäi alle viidenneksen ja väkevien viinien osuus alle kuudenneksen. Kun kotona olevien alkoholijuomien määrää tarkastellaan litroina, voidaan sekä väkevien alkoholijuomien että mietojen viinien määrän todeta olleen noin 2,5 miljoonaa litraa ja väke-

*Taulukko 1. Kotona olevat alkoholijuomat juomala-
jin ja varastojen sukupuolen mukaan, litraa abso-
luuttialkoholina*

	miehet	naiset	yhteensä
keskiolut	9 564	4 029	13 593
vahva olut	15 169	6 186	21 355
long drink -juomat	1 377	702	2 079
mieto viini	128 287	172 933	301 220
väkevä viini	165 725	78 911	244 636
väkevät			
alkoholijuomat	554 935	459 875	1 014 810
sahti	4 536	5 489	10 025
kilju	3 852	0	3 852
pontikka	721	300	1 021
puhdistettu			
väkiviina	1 109	2 801	3 910
alkoholipitoiset			
tuotteet	0	0	0
denaturoitu			
alkoholi	0	0	0
yhteensä	885 275	731 226	1 616 501

vien viinien määrän puolet tästä, joten kotitalouksien lukumäärään suhteutettuna Suomen kodeissa oli keskimäärin väkeviä alkoholijuomia vajaat 2 litraa, mietoja viinejä samoin vajaat 2 litraa ja noin litra väkeviä viinejä. Oluen ja itse valmistettujen juomien osuudet kotivarastoista olivat varsin pienet. Vahvan oluen osuudeksi saatiin 1,3 prosenttia ja keskioluen osuudeksi 0,8 prosenttia absoluuttialkoholiksi muunnetuista kotivarastoista. Litroina laskettuna keskioluen kotivarastot olivat noin 280 000 litraa ja vahvan oluen kotivarastot noin 390 000 litraa.

Kotona olevien väkevien alkoholijuomien määrä oli kahdeksan prosenttia väkevien alkoholijuomien vähittäismyynnistä. Vastaava väkevien viinien osuus nousi 14 prosenttiin ja mietojen viinien 22 prosenttiin. Näin ollen väkevien alkoholijuomien kotivarastot riittäisivät noin kuukaudeksi, väkevien viinien noin puoleksitoista kuukaudeksi ja mietojen viinien kotivarastot melkein neljännesvuodeksi. Vahvan oluen varastot vastasivat kolmen vuorokauden ja keskioluen varastot vajaan vuorokauden kulutusta.

Kotona olevat alkoholijuomat sukupuolen mukaan

Kaikista kotona olevista alkoholijuomista 55 prosenttia kuului miespuolisille haastatelluille. Kun naisten alkoholin käyttö on vähäisempää kuin miesten — esimerkiksi vuonna 1984 kaikesta suomalaisten kuluttamasta alkoholista viidennes oli naisten kuluttamaa (Ahlström 1985) —, olivat naisten varastot suhteessa kulutukseen selvästi suuremmat kuin miesten.

Molemmilla sukupuolilla valtaosa (63 prosenttia) kotona olevasta alkoholista oli väkeviä alkoholijuomia. Kumpikin sukupuoli ilmoitti noin kolmanneksen kotivarastoistaan olevan viinejä. Merkittävä ero on siinä, että miehillä varastoissa olleet viinit olivat 56-prosenttisesti väkeviä viinejä, kun taas naisilla yli kaksi kolmasosaa varastoiduista viineistä oli mietoja viinejä. Myös litroina mitattuna naisten mietojen viinien varastot olivat miesten varastoja suuremmat (taulukko 1).

Oluen ja kotitekoisten juomien varastot olivat kummallakin sukupuolella varsin pienet. Huomionarvoista kuitenkin on, että miehet vastasivat 70-prosenttisesti keskioluen, vahvan oluen, long drink -juomien ja pontikan varastoinnista. Sen sijaan 80 prosenttia kotona olevasta puhdistetusta spriistä oli naisten hallussa (vrt. Österberg 1985).

Alkoholin varastojat

Vuoden 1984 juomatapatutkimuksessa haastatelluista 53 prosenttia miehistä ja 45 prosenttia naisista ilmoitti itsellään olevan alkoholijuomia kotona. Kun haastatellut jaetaan juomistiheyden mukaan usein juoviin ja harvoin juoviin siten, että usein juovia ovat ne haastatellut, jotka ovat käyttäneet alkoholi-juomia vähintään kerran viikossa, havaitaan, että usein juovista hieman yli 60 prosentilla ja harvoin juovista hieman yli 50 prosentilla oli alkoholijuomia kotonaan. Raittiit olivat tässä yhteydessä sikäli mielenkiintoinen ryhmä, että joka viidennellä raittiiksi ilmoittautuneesta oli oman ilmoituksensa mukaan alkoholijuomia kotonaan. Raittiilla on juomatapatutkimuksessa tarkoitettu henkilöä, joka oman ilmoituksensa mukaan ei ole käyttänyt alkoholia viimeksi kuluneen vuoden aikana. Juomistihey-

den vakioinnin jälkeen alkoholijuomien varastointi oli yhtä yleistä miesten ja naisten keskuudessa. Se, että naisilla oli koko aineistossa harvemmin alkoholijuomia kotonaan kuin miehillä, johtuu siis yksinomaan siitä, että naisista on suurempi osa raittiita kuin miehistä ja että alkoholia käyttävistä naisista on suurempi osa harvoin alkoholia käyttäviä kuin miehistä.

Juomatapatutkimuksen tulosten luotettavuudesta

Alkoholin käyttöä kartoittavien haastattelututkimusten tulokset ovat ongelmallisia haastateltavien antamien epäluotettavien tietojen vuoksi. Esimerkiksi vertailut luotettaviin kulutuksen määrää kuvaaviin tilastoihin osoittavat, että haastateltujen antamat tiedot vähättelevät salailun ja unohtamisen vuoksi todellista alkoholin käyttöä huomattavasti. Esimerkiksi vuoden 1984 juomatapatutkimuksessa saatiin katettua vajaa kolmannes alkoholin tilastoidusta kulutuksesta (Simpura 1985).

Unohtaminen ja salailu vaikuttavat myös kotona olevia alkoholimääriä koskeviin tuloksiin. Hyvin mekaanista korjausmenettelyä noudattaen voitaisiin siis kotona olevien alkoholimäärien arvioida olleen kolmin- tai nelinkertaisia haastateltujen ilmoittamiin alkoholimääriin verrattuna. Kolmosen tai nelosen hyväksyminen korjauskertoimeksi olisi kuitenkin ilmeinen virhe, koska on selvää, että unohtamisen osuus on tämänhetkisiä kotona olevia alkoholimääriä kartoitettaessa pienempi kuin esimerkiksi parin kuukauden takaiseen ravintolassakäyntiin liittynyttä alkoholin kulutusta kartoitettaessa. Edelleen on selvää, että haastateltujen on helpompi tehdä selkoa kotona olevista huomattavistakin alkoholimääristä kuin esimerkiksi kertoa haastattelujaksolle sijoittuvasta viikon kestäneestä ryppykaudesta. Voidaan siis päätellä, että haastateltujen ilmoittamat kotivarastoja koskevat tiedot ovat vääristyneinäkin lähempänä totuutta kuin haastateltujen ilmoittamat kulutusta koskevat tiedot.

Vuoden 1984 juomatapatutkimuksessa haastatelluille esitetyn kotivarastojen suuruutta kartoittavan kysymyksen tarkoituksena oli selvittää haastatellun henkilökohtaiset alkoholivarastot. Tuloksia tulkittaessa on kuitenkin

kysyttävä, onko aviopuolisoilla Suomessa omat henkilökohtaiset alkoholivarastonsa ja miten haastatellut ovat kysymyksen kattavuuden ymmärtäneet. Jos arvelemme, että merkittävä osa aviopareista säilyttää alkoholijuomansa pikemminkin perheen yhteisenä kuin henkilökohtaisena varastona, on haastateltu saattanut ilmoittaa omana varastonaan koko perheen varastot. Virheen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon, että lähes kaksi kolmasosaa haastatelluista oli naimisissa. Alkoholijuomien kotivarastojen määrän kartoitukseen on tulevaisuudessa selvästikin kiinnitettävä erityistä huomiota. Jos tämänkertaista tulosta tulkittaessa oletamme, että noin joka toinen kotona ollut alkoholilitra on ilmoitettu haastattelijalle ja että lähes jokainen perheenjäsen on ymmärtänyt alkoholivarastoja kartoittavan kysymyksen väärin ja ilmoittanut haastattelijalle omana varastonaan koko perheen varastot, olisivat alkoholijuomien kotivarastot todellisuudessa noin 2 miljoonan absoluuttialkoholilitran luokkaa.

Juomatapatutkimuksen tulosten luotettavuutta pohdittaessa voidaan lisäksi kiinnittää huomiota esitettyjen tulosten loogisuuteen sekä siihen, miten ne sopivat yhteen muiden alkoholijuomien varastointia koskevien empiiristen tietojen kanssa. Tällöin huomio kiinnittyy ensiksi siihen, että miehillä ja naisilla kotona olevat juomat poikkeavat juomalajin suhteen juuri siten, kuin miesten ja naisten juomatapojen perusteella voisi odottaa (ks. Ahlström 1985). Toiseksi alkoholin kotivarastojien määrä on sekä sukupuolen että juomistiheyden mukaan hyvin samankaltainen sekä juomatapatutkimuksen aineistossa että kevään 1985 aineistoissa. Alkon myymälälakon loppupuolella haastatelluista 960 henkilöstä oli 41 prosentilla miehistä ja 33 prosentilla naisista alkoholijuomia varastossa haastatteluhetkellä. Usein juovilla varastoja oli joka toisella, harvoin juovilla 40 prosentilla ja raittiiksi ilmoittautuneilla 12 prosentilla. Alkoholivarastojen haltijoista 42 prosenttia miehistä ja 53 prosenttia naisista ilmoitti hallussaan olevien alkoholijuomien riittävän vähintään neljän viikon kulutukseen. Vastaava osuus oli usein käytävillä miehillä 42 prosenttia ja usein käytävillä naisilla 47 prosenttia (Simpura & Österberg & Haavisto 1986).

Yhteenveto ja keskustelu

Vuoden 1984 juomatapatutkimuksen aineiston mukaan kotona säilytettävien alkoholijuomien määrä oli noin 1,6 miljoonaa litraa absoluuttialkoholia, joka vastaa noin kolmen viikon keskimääräistä kulutusta. Unohtaminen, salailu ja esitetyn kysymyksen väärinymmärrys huomioon ottaen kotivarastojen todellinen määrä lieene ollut noin 2 miljoonan absoluuttialkoholilitran luokkaa. Noin kaksi kolmasosaa varastoissa olevista juomista oli väkeviä alkoholijuomia ja yksi kolmannes viinejä. Oluen ja kotona valmistettujen alkoholijuomien osuudet olivat pieniä.

Miesten ja naisten kesken ei ollut suurta eroa varastojen määrissä ja koostumuksessa. Sekä miesten että naisten kotona säilyttämistä alkoholijuomista kaksi kolmasosaa oli väkeviä alkoholijuomia. Merkittävin poikkeus oli se, että miesten varastoimat viinit painoutuivat väkeviin viineihin ja naisten mietoihin.

Noin puolet haastatelluista ilmoitti kotonaan olevan alkoholijuomia. Usein juovista alkoholijuomien kotivarastoijaksi ilmoittautui lähes kaksi kolmesta, harvoin juovista joka toinen ja raittiistakin joka viides. Juomistiheyden vakioinnin jälkeen alkoholijuomien varastointi oli yhtä yleistä miesten ja naisten keskuudessa. Juomatapatutkimuksen aineisto ja keväällä 1985 kerätyt aineistot antavat näissä suhteissa hyvin samankaltaisen kuvan.

Tuloksia tarkasteltaessa kiintyy huomio oluen varastoinnin pienuuteen. Varastojen pienuus voitaisiin keskioluen osalta tulkita siten, että haastatellut eivät ole mieltäneet keskiolutta alkoholijuomaksi ja eivät siksi ole myöskään ilmoittaneet kotonaan olevia keskiolutmääriä. Tämä selitys kuitenkin ontuu vahvan oluen kohdalla. Lisäksi tulokset ovat sekä keskioluen että vahvan oluen osalta sikäli täysin loogisia, että oluen varastoijiksi ilmoittautuivat miehet, jotka myös ovat oluen pääasiallisia kuluttajia.

Juomatapatutkimuksen ja Alkon lakon yhteydessä kerättyjä tietoja tulkittaessa voidaankin lähteä siitä, että alkoholijuomien säilyttäminen kotona on varsin uusi ilmiö Suomessa. Ilmeistä myös on, ettei Suomessa edes tätä nykyä pyritä kovin tietoisesti varastomaan alkoholia. Itse asiassa esimerkiksi oluen

osto koreittain on yhä varsin vieras ilmiö suomalaisille (Eero Laurila, suullinen tiedonanto), mikä selittääkin sen, miksi haastatteluissa on tullut esiin — unohtaminenkin huomioon otettuna — niin vähän kotona säilytettyä olutta. Esitetty tulkinta vaatii kuitenkin tarkennuksia. Jos nimittäin on niin, että suomalaiset eivät tietoisesti varastoi alkoholia kotiinsa, niin miksi heillä kuitenkin on nykyään kotonaan varsin huomattavat määrät alkoholijuomia? Vastaus tähän, samoin kuin koko kotivarastojen syntyyn, on mitä ilmeisimmin tullittoman alkoholin kasvanut merkitys.

Vuonna 1969 verottoman alkoholin osuus kokonaiskulutuksesta oli noin 2 prosenttia. Vuonna 1976 verottoman alkoholin osuus oli noussut noin 4 prosenttiin ja vuonna 1984 noin 7 prosenttiin (Österberg 1985). Suomeen tuotiin vuonna 1984 absoluuttialkoholiksi muunnettuna noin 2,1 miljoonaa litraa verotonta alkoholia; tästä oli noin 1,5 miljoonaa litraa väkeviä alkoholijuomia, lähes 0,4 miljoonaa litraa väkeviä viinejä, yli 0,1 miljoonaa litraa mietoja viinejä ja noin 0,1 miljoonaa litraa olutta. Mietoja viinejä ja olutta lukuun ottamatta eri juomalajien suhteet alkoholin verottomassa tuonnissa ovat samat kuin kotivarastoissa. Osaselitys mietojen viinien poikkeavuudelle on haastattelun ajoittuminen syyskuuhun, jolloin kotiviinivarastot ovat suurimmillaan. Kotona säilytettävien alkoholijuomien ja verottoman alkoholin vastaavuus ei lopu tähän. Ensiksikin naisilla oli kotonaan enemmän mietoja viinejä kuin miehillä ja miedot viinit olivat myös se verottoman alkoholin tuonnin erä, jossa naisten maahantuonti ylitti miesten maahantuonnin. Toiseksi verottoman alkoholin tuonnissa miesten osuus on noin kaksi kolmannesta eli siis hieman suurempi kuin kotona säilytettävissä alkoholijuomissa. Kun otetaan huomioon, että naiset käyttävät alkoholia vähemmän kuin miehet, voidaan ymmärtää, miksi naisten osuus kotona säilytettävistä alkoholijuomista on suurempi kuin heidän osuutensa alkoholijuomien kulutuksesta ja verottomista ulkomaantuomisista. Verottomat alkoholijuomat ovat myös ilmeisin selitys sille, miksi niin monella raittiiksi ilmoittautuneella kuitenkin on alkoholia kotonaan. Ei nimittäin ole kovin uskottavaa, että raittiit olisivat käyneet ostamassa kotona säilyttämänsä alkoholi-

juomat Alkon myymälöistä tai että he olisivat saaneet ne lahjaksi. Muistaen suomalaisten innon ostaa halpaa tavaraa ei sen sijaan olisi kovin yllättävää, että myös raittiit olisivat intoutuneet ostamaan edullista alkoholia. Tosin voitaisiin myös kysyä, ovatko kotonaan alkoholia säilyttävät raittiiksi ilmoittautuneet sittenkään alkoholista tyystin pidättyviä yksilöitä.

Kotona säilytettäviä alkoholijuomia voidaan tyypitellä eri tavoin. Kirjallisuudessa tapaamme ison talon isännän, jolla on aina kaapissaan pullo tai pari kirkasta esimerkiksi metsäkauppojen vahvistamista varten. Rationaali juoppo taas pitää varastossaan alkoholia varmistakseen fysiologisen tarpeensa tyydyttämisen, tietenkin edellyttäen, että hänellä on yhä rahaa ja pitkäjänteisyyttä siihen. Kolmanneksi alkoholijuomia voidaan varastoida kotiin samaan tapaan kuin appelsiinituoremehua tai mitä tahansa päivittäistavaraa. Kotona voidaan myös tarkoituksellisesti säilyttää paria kolmea viinipulloa tai edustavaa baarikaapillista alkoholijuomia yllätysvieraiden tai oman impulssijuomisen varalta. Tullittomat alkoholijuomat voivat puolestaan joko itse ostettuina tai lahjaksi saatuina muodostua matkamuistojen kaltaisiksi ikuisuusesineiksi — useinhan pitkään kaapissa säilynyt pullo saa vielä tyhjänäkin toimia kukkamaljakkona, lampunvarjostimena tai matkamuistona takan reunalla tai kirjahyllyssä.

Tässä artikkelissa on korostettu, että alkoholijuomien säilyttäminen kotona on Suomessa varsin uusi ilmiö. Tämä sekä nykyisten kotivarastojen suuruus voivat helposti johtaa ajattelemaan, että kyseessä olisi merkittävä muutos alkoholivarastojen kulttuurisessa paikassa. Merkittävää kulttuurista muutosta tuskin on tapahtunut. Esitettyjä haastattelutietoja tulkittaessa näyttää nimittäin ilmeiseltä, että alkoholijuomien kotivarastojen syntyyn ovat vaikuttaneet merkittävällä tavalla ulkomaanmatkojen yleistyminen, kaikkien kansankerrosten jonkinasteinen osallistuminen etelään suuntautuvaan massaturismiin ja matkailuun kytkeytyvä mahdollisuus hankkia suhteellisen halpoja ja normaalihankinnoista poikkeavia alkoholijuomia. Esimerkiksi vuoden 1984 juomatapatutkimuksen haastatelluista joka kolmas oli tuonut maahan tullittomia alkoholijuomia vii-

meksi kuluneen vuoden aikana. Tämä osuus oli sama miesten ja naisten kohdalla. Toisin sanoen esitetyistä varastotyypeistä eniten ovat yleistyneet kotona matkamuistoina toimivat alkoholivarastot.

Samoin kuin matkamuistoksi ostettua korkiruuvia voi käyttää viinipullon aukaisemiseen, voidaan matkamuistoksi ostettua alkoholia juoda. Kotivarastojen olemassaolo ja niihin turvautuminen ovat olleet varsin merkittävä syy siihen, etteivät Alkon myymälöiden sulkeutuminen Suomessa lakon vuoksi vuonna 1985 ja Norjan lakko vuonna 1978 näyttäneet juuri vaikuttaneen kansalaisten arkielämään (Simpura & Österberg & Haavisto 1986; Horverak 1983). Kotivarastojen koostuminen pääasiassa ulkomaantuomisista selittää myös sen kummallisuuden, että Alkon lakkoon varautui huomattavan harva kuluttaja ja että ennen lakkoa hankitut alkoholimäärät olivat varsin pieniä, kun vertailukohteena käytetään kotivarastojen suuruutta lakon loppupuolella (Simpura & Österberg & Haavisto 1986). Kotivarastojen koostuminen pääasiassa ulkomaantuomisista selittäisi senkin, miksi kansalaiset eivät Norjassa eivätkä Suomessa lakon loputtua ostaneet varastoon uusia juomia käyttämiensä juomien sijalle.

Kirjallisuus

Ahlström, Salme: Naisten alkoholin käyttö. Teoksessa Simpura, Jussi (toim.): Suomalaisten juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja nro 34. Jyväskylä: Gummerus, 1985

Ahlström-Laakso, Salme & Österberg, Esa: Alkoholin kulutus Suomessa vuosina 1960—1976. Haittaprojektin osaraportti. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste nro 117. Helsinki 1978

Horverak, Øyvind: The 1978 strike at the Norwegian Wine and Spirits Monopoly. *British Journal of Addiction* 78 (1983): 1, 51—66

Laurila, Eero: Suullinen tiedonanto

Simpura, Jussi (toim.): Suomalaisten juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja nro 34. Jyväskylä: Gummerus, 1985

Simpura, Jussi & Österberg, Esa & Haavisto, Kari: Alkon lakon vaikutukset juomien hankintaan keväällä 1985. *Alkoholipolitiikka* 51 (1986): 2, 90—97

Österberg, Esa: Tilastoitu ja tilastoimaton alkoholinkulutus. Teoksessa Simpura, Jussi (toim.): Suomalaisten juomatavat. Haastattelututkimusten tuloksia vuosilta 1968, 1976 ja 1984. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja nro 34. Jyväskylä: Gummerus, 1985.

English Summary

Esa Österberg: Alkoholijuomien kotivarastot (Household Stocks of Alcoholic Beverages in Finland)

The focus of this paper is the household stocks of alcoholic beverages held in Finland in the mid '80s, most of its data being based on the 1984 Finnish Drinking Habits Survey. It discusses the kind of individuals who keep alcohol at home and the types of beverages they stock.

The 1984 Finnish Drinking Habits Survey found that household stocks of alcoholic beverages amounted to about 1.6 million litres of 100 per cent alcohol. This represents about three weeks' average consumption. As a rule, two out of every three bottles in a sitting-room drinks cabinet were spirits; the third bottle tended to contain wine. Stocks of beer and home-brewed and home-distilled alcoholic beverages were very small indeed.

The differences between how much alcohol men

and women stocked and the types of beverages they preferred to keep at home were not marked. Spirits were the most popular amongst both sexes. There was, however, one pronounced discrepancy: men tended to favour fortified wine whereas women went in for the mild variety.

About half of all the interviewees reported having alcohol at home. Two thirds of the respondents who were frequent drinkers had a bottle or two at home. The corresponding figures for infrequent drinkers and abstainers were roughly one in two and one in four respectively. If the data are adjusted for drinking frequency, men and women were equally likely to keep some alcohol in their homes.

All in all, it appears that household stocks of alcoholic beverages are a relatively new phenomenon in Finland. The fact that people nowadays keep alcohol at home is closely tied to the spread of

travelling and holidays abroad, especially package holidays in the south. The opportunity to buy alcohol relatively cheaply and purchase 'unusual' drinks is one of the boons of foreign travel. The

1984 interviews, for instance, found that one in every three respondents had imported duty-free alcohol during the past year. The proportion was the same for men and women.

Alkoholipolitiikka Vol. 51: 274—280, 1986